

Gehoer vinden

De moeder van Muriel Meij hield de regie tot het einde

Consulent wordt bestuurslid

Oud-verpleegkundige Ellen Rentema over haar nieuwe rol als bestuurslid

Bijeenkomst voor naasten

U bent van harte welkom in Driebergen op zaterdag 8 november

foto: Geaja Kluijken

‘De
aandoeningen
bleven zich
als een
blokkentoren
opstapelen.’

Muriel Meij over haar moeder Laura,
die regie hield tot het einde.

“Van alles genoeg gehad” staat bovenaan de rouwkaart van Laura Drost (78). Na een daadkrachtig leven dat door ouderdomsaandoeningen steeds meer beperkt raakte, overleed zij half april met hulp van Expertisecentrum Euthanasie. Dochter Muriel Meij blikt terug: “Als ik haar medisch dossier bekijk, denk ik: o ja, dat had ze óók nog.”

“Mijn moeder was een zelfstandige, liefdevolle en betrokken vrouw. Altijd was ze in de weer, ook in haar werk als maatschappelijk werker. Voor iedereen had ze een luisterend oor. Daarnaast was ze heel creatief, met fotograferen als grootste liefde. Mijn kinderen noemen haar oma Flits, ze droeg altijd een camera om haar nek. Zo’n vijftien jaar geleden kwam er een kink in de kabel van haar drukke leven, ze begon te tobben met gezondheidsklachten. Eerst werd haar dikke darm verwijderd als gevolg van een erfelijke aandoening. Daarna kreeg ze vage pijnklachten aan haar handen, armen en benen. Mijn moeder probeerde van alles, van fysiotherapie tot acupunctuur, maar niets hielp. Polyneuropathie bleek uiteindelijk de oorzaak, een hapering in de signalen vanuit de hersenen. Op een gegeven moment kreeg ze beugels om haar benen. Toch viel ze vaak. Diverse keren heeft ze moeten revalideren in een zorgcentrum. Ook was er een rugoperatie nodig om een wervel vast te zetten, anders zou ze verlamd raken. De aandoeningen bleven zich als een blokkentoren opstapelen, telkens kwam er weer een nieuw blokje bij.”

Eeuwig optimistisch

“Als ik nu haar medisch dossier bekijk, denk ik: o ja, dat had ze óók nog. Maar mijn moeder bleef eeuwig optimistisch, zo was ze. Ze wilde niemand met haar ongemak belasten, ook mijn vader niet, die een stuk ouder is. Maar in januari van dit jaar kwam er een punt dat ik dacht: nu gaat [vervolg](#) →

‘Als ik nu haar medisch dossier bekijk, denk ik: o ja, dat had ze óók nog. Maar mijn moeder bleef eeuwig optimistisch, zo was ze.’

→ het echt niet meer. Na een bezoek bij mijn ouders zei ik tegen mijn man: mijn moeder lijkt op een licht dat uitdooft. Ik was er niet gerust op en apte haar. ‘Ook ’s nachts heb ik alleen nog maar pijn’, reageerde ze. ‘Zie je het eigenlijk nog wel zitten om te leven’, vroeg ik. Haar antwoord was kort maar krachtig: ‘nee’. Later bleek dat mijn moeder al maanden informatie aan het verzamelen was over manieren hoe ze uit het leven kon stappen. In februari is ze naar de huisarts gegaan om de mogelijkheden te bespreken, maar die snapte haar niet. Toen ze de praktijkruimte uit liep zei hij: ‘wat kun je nog mooi rechtop lopen achter je rollator’. Ook zou een stoma de oplossing kunnen zijn voor haar darmklachten. Mijn moeder had daar moeite mee. ‘Hoe kan ik dat ding met mijn vergroeide

handen in hemelsnaam legen?’ riep ze uit in haar frustratie.”

Elkaar vinden

“Ze vond gehoor bij Expertisecentrum Euthanasie. Halverwege februari was het eerste gesprek en daarna ging het snel. Waar ik heel dankbaar voor ben is de rol die arts Jojan en verpleegkundige Wiepkje (zie kader) hebben gespeeld in het contact met mijn vader. Hij wilde en kon er niet aan om mijn moeder te verliezen, daarom hield hij zich afzijdig. Tijdens het tweede gesprek met het expertisecentrum waren mijn tante en ik er ook bij. Aan het einde vroeg ik aan Jojan en Wiepkje: ‘Jullie gaan zo weg, maar wat moet ik tegen mijn vader zeggen?’ Hij stond op dat moment in zijn schuur te rommelen. Ze vroegen of ik hem wilde vragen erbij te komen zitten, en dat lukte. Jojan opende het gesprek met mijn vader, legde een hand op zijn schouder en luisterde naar hem. Voor het eerst sprak mijn vader zich uit: hoe hij er in stond en wat het met hem deed. Dit was een doorbraak, die het proces voor ons allemaal veel draaglijker maakte. Door de tijd en aandacht die Jojan en Wiepkje mijn vader schonken, opende hij zich. Dat deed mijn ouders beiden goed, alsof ze elkaar weer een beetje vonden.”

“Zelf moest ik wel even slikken bij de voortvarendheid van mijn moeder. Maar ze kon de ondraaglijkheid van haar lijden zo helder verwoorden aan het expertisecentrum, dat ik me realiseerde hoeveel pijn ze te verduren had, dag en nacht. Eerst werd de euthanasiedatum op een dag in mei gezet, maar die heeft mijn moeder zelfs naar voren weten te halen. [vervolg](#) →

Verpleegkundige Wiepkje Machiela van Expertisecentrum Euthanasie:

“Alles wat haar zo lief was werd haar afgenomen”

Samen met arts Jojan Froeling, bracht Wiepkje Machiela half februari voor het eerst een bezoek aan Laura Drost. Bij de beoordeling van een euthanasieverzoek als gevolg van een stapeling van ouderdomsaandoeningen is de biografie, de mens achter de wens, bepalend, legt zij uit: “We moeten de kern van de cliënt kunnen vatten, daarom steken we veel tijd in iemands persoonlijke verhaal. Hoe ziet het leven er voor diegene uit, wat zijn de belangrijkste

waarden en drijfveren? Waar een verlies van eigen regie voor de een ondraaglijk is, hoeft het dat voor de ander niet te zijn.”

Bij Laura vielen meteen haar zelfstandigheid en creativiteit op. Wiepkje: “We zagen een betrokken, slimme en liefdevolle vrouw, die het gewend was om haar leven in eigen hand te houden. Altijd had ze zichzelf weten te bedruipen, ook rondom haar aandoeningen.” Duidelijk was ook dat ze helemaal op was.

“Alles wat haar zo lief was werd haar afgenomen. Ook haar innig geliefde camera die zij door haar vergroeide handen niet meer kon bedienen.” De complete afhankelijkheid die haar op korte termijn wachtte, was ondraaglijk en uitzichtloos, oordeelden zowel het expertisecentrum als de SCEN-arts. Wiepkje: “Daarna konden we ons richten op een harmonieus afscheid, ook met Laura’s echtgenoot, die het lukte om achter de wens van zijn vrouw te gaan staan.”

Oud-verpleegkundige Ellen Rentema over haar nieuwe rol als bestuurslid van Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie.

‘Ik wilde het werk niet volledig loslaten.’

Vorig jaar besloot Ellen Rentema na een carrière als verpleegkundige dat het tijd was om meer ruimte te maken voor andere mooie dingen in het leven. Toch wilde ze het werk niet volledig loslaten. Ze koos ervoor om bestuurslid te worden bij Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie.

“Ik had zo’n mooi vak,” zegt Ellen. “Als verpleegkundige in een team kijk en luister je op een andere manier naar mensen. Je rol is belangrijk en aanvullend.”

Eindelijk een interessant onderwerp

Ellen groeide op als dochter van een vader die ze liefdevol omschrijft als een “barmhartige dokter”. Een goed en waardig levenseinde was thuis geen taboe, maar juist iets waar openlijk over werd gesproken. Zo kwam euthanasie al vroeg op haar pad. “Ik was vijftien toen ik voor school een opstel schreef over euthanasie. Eindelijk een interessant onderwerp, dacht ik toen al. Al weet ik eerlijk gezegd niet meer wat ik er precies over heb geschreven,” zegt ze lachend.

Carrière

Na een mooie carrière als operatieassistent, en later als directeur van een zorgbemiddelingsbureau in Groningen, kwam Ellen terecht bij de Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde (NVVE). “Mijn eerste presentatie als coördinator – en later als hoofd – van het adviescentrum ging over een destijds vergeten groep: mensen met een voltooid leven.”

Rond 2012 maakte ze de overstap naar Expertisecentrum Euthanasie. “In die beginjaren reisden we als ambulante team – bestaande uit een arts en een verpleegkundige – nog het hele land door. Gelukkig is dat nu niet meer nodig: in elke regio zijn inmiddels teams actief die

euthanasieverzoeken beoordelen van mensen die niet bij hun eigen huisarts terecht kunnen.”

Voltooid leven

Ook in haar functie bij het expertisecentrum was voltooid leven een onderwerp waar Ellen geregeld mee te maken kreeg. Of dat lastig was? Ellen zegt daarover: “Het is eigenlijk heel helder hoe Expertisecentrum Euthanasie hierin staat: we werken altijd strikt binnen de wettelijke kaders. Dat betekent dat elk euthanasieverzoek zorgvuldig wordt getoetst aan de eisen van de Euthanasiewet. Eén daarvan is dat er sprake moet zijn van ondraaglijk en uitzichtloos lijden met een medische grondslag. Bij mensen die hun leven als voltooid ervaren, is er bijna altijd sprake van een opeenstapeling van ouderdomsaandoeningen die samen dat lijden veroorzaken. Het is dan niet één diagnose maar meerdere aandoeningen die samen de medische grondslag vormen. Die nuance is belangrijk. Het vraagt om goed luisteren, zorgvuldig afwegen, en altijd handelen binnen de grenzen van wat de wet ons toestaat. Dat maakt dit werk zo boeiend en waardevol.”

Kennis en ervaring

Binnen het expertisecentrum vervulde Ellen verschillende functies en was ze vanaf 2015 consulent euthanasie. Een functie met directe impact binnen de huisartsenpraktijken, mogelijk gemaakt door de Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie. Als nieuw bestuurslid zet ze haar praktijkervaring graag in voor de verdere ontwikkeling van deze stichting. “De bestuursleden werken onder meer samen aan het ontwikkelen van beleidsstukken die noodzakelijk zijn voor bijvoorbeeld het behouden van het CBF-keurmerk voor goede doelen. Ook beoordelen we subsidieaanvragen vanuit het expertisecentrum voor nieuwe projecten. Daarnaast ben ik aanwezig bij Vriendenbijeenkomsten. Juist daar, in contact met de Vrienden, komen mijn kennis en ervaring tot hun recht.”

→ 'Ik ga dit niet volhouden', zei ze. Het was duidelijk: mijn daadkrachtige moeder was uitgeteld en op."

Dierbare laatste fase

"Toen ook de SCEN-arts akkoord ging en de datum stond, was mijn moeder zo opgelucht. Daarna hebben we nog hele mooie momenten kunnen beleven. Een dag, dit voorjaar, staat in mijn geheugen gegrift: samen zijn we naar haar geboorteplaats Harlingen gereden, waar we op een zonnig terras over duizend en één dingen hebben gesproken; over leven, doodgaan, onze jeugd... In de middag gingen we ook nog even langs mijn huis, waar ze met haar rollator allerlei trapjes moest trotseren. Ze deed dat zo goedgehumtst, we hebben in een deuk gelegen. Ook met mijn vader en ons

gezin hebben we nog fijne uitjes gehad, bijvoorbeeld op het Wad de Zwarte Haan, een van mijn moeders favoriete plekken. In coronatijd heb ik mijn beide schoonouders verloren, zonder mogelijkheid om afscheid te nemen. Daarom koester ik de dierbare laatste fase met mijn moeder nog eens extra. Het was een intens en verdrietig proces, maar ook heel mooi."

"De ochtend van haar euthanasie was mijn moeder er helemaal klaar voor. Vredig gleed ze weg, met mijn vader, tante en mij dichtbij. Vooraf had ze gezegd: 'Doe mijn uitvaart maar simpel, hoor, want wie komt er nou voor mij?' Nou, ze had verستeld gestaan, het hele dorp liep leeg. Dat was een mooie knipoog naar boven."

Verloren

Leef mee met onze columnisten.
Deze keer: **Willeke Stadtman**,
Arts Expertisecentrum Euthanasie.

Via de schuurdeur, die altijd open staat, komen verpleegkundige Rob en ik binnen. Zelf doet Dora (95) er te lang over om de deur open te doen. Ze ligt achterover in een stoel: broos, mager, met piekerig haar dat alle kanten op staat. Naast haar staat een maatbeker met water. Die brengt de buurman elke ochtend. Ze kan niets meer. Ze is het leven zat, ze is er klaar mee. Ze wijst naar het schilderij aan de wand. Kon ze maar via die open gordijnen vluchten. Weg wil ze.

Ze is het prototype van een zorgmijder. Ze windt er geen doekjes om.

Dora heeft pijn in haar benen, en jeuk, dat is nog het ergste. Soms zit ze 's nachts uren onder de koude douche om van de jeuk af te komen. Elke avond hijst ze zich aan haar armen de trap op, daar doet ze een half uur over. Ze ziet slecht, maar ze kan nog goed overweg met de laptop. Vallen kan ze ook goed. Ze grijnst. En ze breekt nooit wat. Dora is goed bij de pinken en volgt het nieuws. Met Schoof wordt het volgens haar niets, het is juli 2024. Ze is het prototype van een zorgmijder. Ze windt er geen doekjes om.

Ze heeft een hekel aan mensen. In een rap tempo somt ze alle verlieservaringen op. Kindje verloren bij de geboorte, een zoon aan suicide, een dochter in de VS, die alleen naar Nederland wil komen om de kist van haar moeder in de oven te schuiven. En dan is er zoon Dolf, die in haar ogen vooral aan zichzelf denkt. Dolf zit erbij en knippert niet eens met zijn ogen als hij het hoort.

Er is nauwelijks sprake van een dossier. We hebben een medische onderbouwing nodig voor haar klachten. Met grote tegenzin stemt ze in met een bezoek aan een geriater, die enkele diagnoses stelt. Hij komt met adviezen, die ze snel en doeltreffend stuk voor stuk in de wind slaat. Wat weet zo'n man er nu van?

Het is duidelijk, Dora lijdt ondraaglijk en uitzichtloos aan een stapeling van ouderdomsaandoeningen. Dat is de SCEN-arts met ons eens. Dolf heeft gearzeld, maar hij is aanwezig bij de uitvoering van de euthanasie. Bij verrassing heeft hij een familielid uit Canada meegenomen. De sfeer is om te snijden. Dora in haar stoel, en een zoon die haar compleet negeert. Als ik vraag of ze wil gaan, knikt ze. Rob legt een hand op haar hoofd. Troost van een vreemde.

Agenda Vriendenbijeenkomsten 2025

Vrijdag 5 september, Zwolle
Euthanasiezorg bij psychiatrie (ook online)

Zaterdag 8 november, Driebergen
Bijeenkomst voor naasten

U bent van harte welkom op onze bijeenkomst voor naasten in Driebergen

De reden dat Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie een bijeenkomst voor naasten organiseert, is dat we een groep Vrienden hebben die zich heeft aangemeld als Vriend nadat een dierbare euthanasie heeft ontvangen via het expertisecentrum. Deze Vrienden hebben minder belangstelling voor bijvoorbeeld een bijeenkomst specifiek over euthanasie bij dementie, maar geven aan wel graag een keer een bijeenkomst bij te wonen.

Uiteraard zijn alle Vrienden én hun introducés van harte welkom op deze bijeenkomst voor naasten. Tijdens de bijeenkomst zal Linda Pirson, het gezicht van onze stichting, vertellen over de euthanasie van haar 28-jarige zoon Marciano en de reden waarom zij zich inzet voor Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie. Sonja Kersten gaat in op de recente ontwikkelingen binnen en buiten het expertisecentrum. Daarnaast deelt Josine van de Bergh haar verhaal. Haar man, huisarts Sjef Boesten, was een van de eerste artsen verbonden aan het expertisecentrum. Toen hij zelf ziek werd, koos ook hij voor euthanasie.

Er is deze dag uiteraard volop ruimte om met elkaar in gesprek te gaan.

Aanmelden

We hopen u en uw introducés te mogen verwelkomen op een van onze bijeenkomsten. U kunt zich inschrijven op onze website: expertisecentrum-euthanasie.nl/vrienden, middels de QR-code of telefonisch via de Vriendenadministratie: 070 891 26 21.

Online bijeenkomsten terugkijken

U kunt Vriendenbijeenkomsten terugkijken via onze website. Online staan:

- Euthanasie bij dementie
- Euthanasie bij een stapeling van ouderdomsaandoeningen
- Euthanasie bij somatische ziekten

Daarnaast is er een korte video te bekijken over nalaten aan een goed doel, verzorgd door Henk de Graaf van Centrum Nalaten. Steeds vaker krijgen we vragen over hoe nalaten aan een goed doel precies werkt. Wij werken bewust samen met een externe, onafhankelijke organisatie. Nalaten is een persoonlijke keuze, en juist daarom is het belangrijk dat hier onafhankelijk en zorgvuldig mee wordt omgegaan.

Opgnames van de Vriendenbijeenkomsten vindt u op expertisecentrum-euthanasie.nl/online-terugkijken/ of via de QR-code.

Steun ons; word Vriend.

Als u nog geen Vriend bent van Expertisecentrum Euthanasie, dan kunt u zich aanmelden via de QR-code of via onze website: expertisecentrum euthanasie.nl/vrienden.

Met uw hulp kan het expertisecentrum:

- De continuïteit van euthanasiezorg garanderen
- Interne ontwikkelingen van Expertisecentrum Euthanasie vormgeven
- (Huis)artsen begeleiden bij euthanasietrajecten
- Nascholing voor (huis)artsen aanbieden
- Wetenschappelijk onderzoek doen
- Voortdurend werken aan maximale zorgvuldigheid
- Kennis over euthanasie en levenseinde bij Vrienden versterken

Vrienden ontvangen een uitnodiging voor Vriendenbijeenkomsten met actuele thema's en zijn van harte welkom om introducés mee te nemen. Deze bijeenkomsten kunnen ook online worden bijgewoond.

Daarnaast ontvangt u zes keer per jaar de nieuwsbrief 'Vrienden voor het Leven' met nieuws en updates over de euthanasiezorg en de ontwikkelingen binnen Expertisecentrum Euthanasie.

Doneer via NL36 TRIO 0391 1048 45 t.n.v. Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie o.v.v. 'gift'. Elke bijdrage, groot of klein, is van harte welkom.

Colofon

No 21, Augustus 2025

Vrienden voor het leven is een uitgave van Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie. De nieuwsbrief verschijnt zes keer per jaar (op papier en digitaal). Donateurs ontvangen de nieuwsbrief gratis.

Stichting Vrienden van Expertisecentrum Euthanasie
Postbus 13480, 2501 EL Den Haag
070 891 26 21 (ma t/m vrij van 9.00 tot 17.00 uur)
vrienden@expertisecentrum euthanasie.nl
www.expertisecentrum euthanasie.nl/vrienden

Redactie: Madeleine van Kampen

Aan dit nummer werkten mee: Teus Lebbing, Marijke van Moll, Ellen Rentema, Hans de Haan, Maaïke van Wissen en Noesja Hoffschlag

Vormgeving: Studio Het Mes

Copyright: Teksten uit deze nieuwsbrief mogen uitsluitend na schriftelijke toestemming van de redactie worden overgenomen.